

(Кузнецов В. Н. Теория компромисса. – М.: Книга и бизнес, 2010, с.26]. К сожалению, привыкание к этому институту в правовой среде осуществляется весьма медленно, что по нашему мнению вызвано не только консервативностью сознания, а искусственно – универсальным подходом к идеям компромисса.

Журавель М. В.

Чорноморський державний університет ім. П. Могили, доцент кафедри історії та теорії держави і права, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В РЕГУЛЮВАННІ ВІДНОСИН ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Поняття законності в сучасній правовій науці тлумачиться одразу ж у декількох значеннях, серед яких прийнято виділяти: а) законність як метод; б) законність як принцип; в) законність як режим, завдяки якому забезпечується загальнообов'язковість юридичних норм в суспільстві і державі. Втім, якщо відійти від загального розуміння поняття «законність» та висвітлити специфіку принципу законності у сфері регулювання відносин державного управління, то можна зазначити, що вона ґрунтується на таких засадах: а) загальнообов'язковість законів для всіх органів державного управління та інших суб'єктів, що вступають у відносини державного управління; б) єдність у тлумаченні законів усіма суб'єктами відносин державного управління; в) неприпустимість протиставлення законності та доцільності в регулюванні відносин державного управління. Тобто в процесі функціонування органів державної влади і насамперед її виконавчої гілки, законність проявляється в тому, що всі рішення, які приймаються органами управління, повинні відповідати чинному законодавству та встановленим законом процедурам і формам, не виходити за межі компетенції цього органу, і не суперечити загальним конституційним принципам, які формують основи функціонування правової системи України.

Тому можна вказати на одну з головних проблем, що постали в Україні на сьогодні, а саме забезпечення принципу законності у сфері регулювання відносин державного управління. Незалежно від того, про яку саме сферу державного управління йде мова, необхідно погодитися з тезою, що в процесі адміністративно-правового регулювання відносин державного управління першочерговим завданням є чітке встановлення компетенції та наділення органів державної влади та їх посадових осіб державно-владними повноваженнями. У цьому сенсі обов'язковою умовою вжиття такого поняття як «законність» є факт існування самих законів, оскільки за умови виникнення правового вакууму, не тільки не можна говорити про чітке визначення правового статусу тих чи інших органів у системі виконавчої влади, але й взагалі стає неможливим вживати таке словосполучення як «відповідність дій органу влади закону».

На жаль, як свідчить досвід сучасної України станом на початок 2012 р. (вже минуло понад вісім років із дня схвалення Концепції адміністративної реформи в Україні) багато проблем в організації та функціонуванні системи державного управління так і залишаються нерозв'язаними. У цьому плані показовим фактом видається те, що досі

остаточно не врегульовано питання, які виникли внаслідок поспішного прийняття Закону України «Про Кабінет Міністрів України». Іншими словами, майже протягом 15 років з моменту прийняття Конституції України питання законодавчого забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України залишається остаточно неврегульованим. Численні спроби його розв'язання засвідчили існування різних бачень ролі і місця уряду в системі організації державного управління в Україні з боку Верховної Ради України і Президента України, що вже неодноразово призводило і досі продовжує призводити до невинного втручання з боку інших органів влади в діяльність Кабінету Міністрів України. Відсутність консенсусу навколо прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про Кабінет Міністрів України» унеможливує остаточне вирішення таких питань, як: чітке підпорядкування всіх органів виконавчої влади уряду; визначення складу і порядку формування уряду; визначення місця уряду в системі органів державної влади; визначення основних завдань уряду, його функцій та повноважень; врегулювання форм роботи уряду; впорядкування процедури прийняття урядових рішень, а також порядку організаційного, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення його діяльності. До того ж не можна забувати, що відсутність консенсусу щодо цього закону фактично унеможливує прийняття й іншого, тісно пов'язаного з ним законодавчого акта, яким є Закон України «Про центральні органи виконавчої влади», який визначив би види, основні завдання, принципи та організацію діяльності центральних органів виконавчої влади України, їх основні функції та повноваження, засади відносин з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Нині проект цього закону вже був розроблений депутатами Верховної Ради України.

Звісно, значним кроком у напрямі забезпечення законності і формування законодавчої бази функціонування цілісної та відповідальної адміністративної системи стало прийняття Кодексу адміністративного судочинства України, який визначив повноваження адміністративних судів щодо розгляду справ адміністративної юрисдикції, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства. Зокрема у ст. 9 Кодексу є такі важливі положення: а) суд при вирішенні справи керується принципом законності, відповідно до якого органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхні посадові й службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; б) суд вирішує справи на підставі Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; в) у разі невідповідності нормативно-правового акта Конституції України, закону України, міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або іншому правовому акту суд застосовує правовий акт, який має вищу юридичну силу; г) якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що встановлені законом, то застосовуються правила міжнародного договору; д) у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини, а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права. Втім, прийняття Кодексу не розв'язало і не могло розв'язати всіх існуючих проблем у сфері забезпечення законності в регулюванні відносин державного управління.

У цьому плані важливою складовою процесу забезпечення законності у функціонуванні органів державної виконавчої влади та їх посадових осіб має стати й чітке закріплення відповідальності. Так, на рівні центральних органів виконавчої влади доцільно зафіксувати положення, що посадові особи центральних органів виконавчої влади несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність. При цьому, зважаючи на те, що матеріальна шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових осіб центральних органів виконавчої влади при здійсненні ними своїх повноважень відшкодовується за рахунок держави, варто зафіксувати в законі право держави щодо зворотної вимоги (регресу) до посадової особи центрального органу виконавчої влади, яка заподіяла шкоду. Схожа норма існує в адміністративному законодавстві деяких європейських країн. Такий досвід правового регулювання відповідальності посадових осіб центральних органів виконавчої влади матиме позитивний ефект і в Україні.

Таким чином, наголошуючи на значенні забезпечення принципу законності в регулюванні відносин державного управління, перше, на що необхідно звернути увагу з точки зору адміністративного права, є чітка законодавча регламентація форм і способів самої адміністративної діяльності, оскільки за умов правової невизначеності, недосконалості законодавчої бази не можна говорити ані про принцип, ані про метод, ані про режим законності. Більше того, якщо виходити з класичного для юридичної науки розуміння законності як «верховенства закону над іншими нормативно-правовими актами чи документами», то і в цьому разі неточність і недосконалість законодавчого регулювання може призвести не тільки до виникнення колізій в законодавстві, а й до того, що норми найвищих державних законів (наприклад, Конституції України) не будуть реалізовуватись за причини відсутності відповідних правових механізмів.

Бальжик И. А.

Национальный университет «Одесская юридическая академия», доцент кафедры теории государства и права, кандидат юридических наук

ХРИСТИАНСКИЕ ЦЕННОСТИ КАК ИСТОКИ СОВРЕМЕННОЙ КОНЦЕПЦИИ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

Концепция прав человека уходит корнями в традиционное христианское учение: «Во Христе нет ни иудея, ни эллина, ни раба, ни свободного; ни мужского пола, ни женского. -- Рим. 10, 12; Гал. 3, 28».(1.)

Основная движущая сила европейской концепции прав человека – идея о том, что существуют абсолютные, глубинные ценности, которые ни при каких обстоятельствах не должны нарушаться – пришла из христианской традиции естественного права, которую развивали Аристотель, Цицерон («О законах»), на Западе – Блаженный Августин и Святой Фома Аквинский. Согласно этой концепции, существуют определенные объективные стандарты справедливости, добра и зла, и обязанность государства – поддерживать их.